забезпеченням безпеки і правами громадян, що є критично важливим для демократичної держави. Конституційні норми повинні бути достатньо гнучкими, щоб реагувати на постійно змінювані виклики гібридних загроз, зокрема через нові форми кіберзлочинності, які можуть спричиняти серйозні економічні і соціальні наслідки.

Одним із головних аспектів є також забезпечення прав людини в умовах підвищених загроз. Конституція України гарантує права і свободи громадян, тому діяльність прикордонної служби повинна здійснюватися в межах цього контексту, навіть у надзвичайних ситуаціях. Це включає в себе захист прав громадян на свободу пересування, зокрема за умови, що інше не передбачено законодавчими обмеженнями, а також гарантування їх прав у контрольованих прикордонних районах та при перетині кордону в пунктах пропуску. Важливо, щоб на практиці ці права не порушувалися, а державні органи працювали на їх забезпечення під час реалізації функцій безпеки.

Таким чином, для ефективної боротьби з гібридними загрозами необхідно удосконалювати національне законодавство, інтегрувати міжнародні правові норми у внутрішнє законодавство і зміцнювати співпрацю між державними органами та міжнародними партнерами. Розвиток правових механізмів має забезпечити стабільний захист кордону і сприяти безпеці на національному та міжнародному рівнях, а також підтримувати баланс між національною безпекою та правами громадян.

1. Бельчев С. М. Конституційно-правовий захист національної безпеки: теоретичні та практичні аспекти. Харків: Право, 2019. 256 с.

2. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 № 661-IV (зі змінами). *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 27. Ст. 208.

3. Конституція України: станом на 1 січ. 2024 р. Київ: *Парламентське видавництво*, 2024. 80 с.

4. Служба безпеки України: правові засади та практика боротьби з тероризмом і гібридними загрозами / за ред. І. М. Петрова. Київ: Наукова думка, 2018. 340 с.

Тетяна ЖЕГЛІНСЬКА
старший викладач кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В МЕХАНІЗМІ ГАРАНТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах трансформаційних змін глобального та національного безпекового середовища істотно модифікується зміст категорії «національна безпека», яка поступово виходить за межі виключно військової й політичної площини та дедалі повніше охоплює соціально-гуманітарний вимір. Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України, епідеміологічні виклики, демографічні диспропорції, підвищення рівня хронічної захворюваності та психоемоційного навантаження населення зумовлюють потребу концептуального переосмислення ролі системи охорони здоров'я у забезпеченні стійкості та життєздатності держави.

Відповідно до ст. 3 та 49 Конституції України, людина, її життя і здоров'я визнаються найвищою соціальною цінністю, а держава гарантує охорону здоров'я шляхом формування та реалізації відповідної політики [1].

Показово, що у Закон України «Про національну безпеку» законодавець серед основоположних засад безпеки акцентує увагу на пріоритетності життя та здоров'я людини: «державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина – їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності» (п. 2 ст. 3).

Водночас законодавець закріплює комплексний підхід до гарантування безпеки, що передбачає захист життєво важливих інтересів особи, суспільства й держави. У зазначеному контексті державна політика у сфері охорони здоров'я набуває характеристик стратегічного елементу механізму гарантування національної безпеки [2].

Державна політика у сфері охорони здоров'я постає як упорядкована система цілей,

принципів, інструментів і управлінських рішень, спрямованих на реалізацію конституційного права на охорону здоров'я, підвищення рівня якості та доступності медичних послуг, а також формування стійкої та ефективної системи медичного забезпечення населення.

В.М. Князевич, Я.Ф. Радиш та Н.О. Васюк трактують державну політику у сфері охорони здоров'я як систему ціннісних орієнтирів і стратегічних цілей, сукупність управлінських заходів, рішень і дій, спрямованих на забезпечення державних гарантій надання громадянам безкоштовної медичної допомоги у належному обсязі та відповідної якості з метою зниження рівня смертності, підвищення народжуваності та збільшення тривалості життя населення країни [3, с. 107].

На переконання О. С. Шимечко, державна політика охорони здоров'я в Україні являє собою комплекс заходів, орієнтованих на формування й оптимізацію соціально-економічних, правових та організаційних умов функціонування галузі. Управління системою охорони здоров'я має здійснюватися з урахуванням її специфіки, зокрема потреб у забезпеченні доступності медичних послуг, належної якості лікування, а також гарантуванні соціального захисту населення. У цьому контексті державне регулювання галузі виступає ключовим чинником забезпечення життєдіяльності людини. Реалізація політичної функції держави у зазначеній сфері відбувається через механізми державних програм соціального забезпечення та систему надання соціальних послуг [4, с. 52].

Державна політика України у сфері охорони здоров'я репрезентує сукупність національних рішень і зобов'язань, спрямованих на збереження та покращення фізичного й психічного здоров'я населення, що розглядається як стратегічний ресурс держави. Така політика передбачає реалізацію взаємопов'язаних заходів у політичній, правовій, економічній, соціальній, культурній, науковій і медичній площинах. Її комплексність охоплює не лише лікувальні та профілактичні заходи, а й гуманітарний аспект – збереження генофонду та інтелектуального потенціалу нації, а також відповідальність перед сучасними і майбутніми поколіннями. В основі відповідних стратегічних рішень лежить баланс інтересів особи та суспільства, що підкреслює гуманістичну спрямованість державної політики у сфері громадського здоров'я [5, с. 143].

Визначальну роль у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я виконує Міністерство охорони здоров'я України, яке забезпечує нормативно-правове регулювання, розробляє стратегії розвитку галузі та координує діяльність суб'єктів медичної сфери. Водночас питання узгодження медичної та безпекової політики перебувають у компетенції Ради національної безпеки і оборони України, що визначає пріоритетні напрями державної політики у сфері національної безпеки.

Отже, державна політика у сфері охорони здоров'я має міжгалузевий характер та інтегрується в загальний механізм публічного управління.

Механізм гарантування національної безпеки охоплює сукупність правових, організаційних, інституційних та матеріальних засобів, за допомогою яких забезпечується захист національних інтересів. За сучасних умов стан системи охорони здоров'я безпосередньо впливає на:

- рівень смертності, тривалість життя та показники народжуваності, що формують кадровий і мобілізаційний потенціал держави;
- медичне забезпечення військовослужбовців, функціонування системи військової медицини, реабілітацію поранених та осіб з інвалідністю як складову сектору безпеки й оборони;
- протидію пандемічним загрозам, поширенню інфекційних захворювань і ризикам біотероризму, що потребує ефективної системи моніторингу, профілактики та реагування;
- рівень доступності медичної допомоги, який впливає на довіру громадян до держави та її інституцій, виступаючи чинником внутрішньої безпеки.

У зазначеному вимірі державна політика у сфері охорони здоров'я реалізує не лише соціальну, а й безпекову функцію держави. Рівень її результативності визначає здатність суспільства протистояти кризовим викликам, зокрема в умовах воєнного стану.

Таким чином, державна політика у сфері охорони здоров'я є вагомою складовою механізму гарантування національної безпеки України. Вона забезпечує захист життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави шляхом формування стійкої, доступної та ефективної системи медичного забезпечення.

Стан здоров'я населення безпосередньо впливає на демографічний, соціальний, економічний та оборонний потенціал держави. У зв'язку з цим інтеграція медичної складової до системи національної безпеки має розглядатися як стратегічний пріоритет державної

політики.

Подальше удосконалення правових та організаційних засад функціонування системи охорони здоров'я виступає необхідною передумовою зміцнення національної безпеки України в умовах сучасних викликів і загроз.

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254

2. Про національну безпеку. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text

3. Князевич В. М., Радиш Я. Ф., Васюк Н. О. Державна політика України в галузі охорони здоров'я як організаційно-нормативна система владних дій та управлінських рішень. *Інвестиції: практика та досвід.* 2015. №7. С. 105–110.

4. О. С. Шимечко. Формування та реалізація державної політики в галузі охорони здоров'я як фактор підвищення якості життя та суспільного благополуччя в Україні *Публічне управління та митне адміністрування,* № 1 (44), 2025. С. 50-54.

5. Чуприна С.Л. Механізми реалізації державної політики охорони здоров'я України в умовах європейської інтеграції. *Київський економічний науковий журнал* № 10, 2025 С. 141-146.

Дар'я ЛАВРЕНКО
старший викладач кафедри
теорії держави та права
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ТА ЗАГАЛЬНОПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: РОЛЬ ПРАВОТВОРЧОСТІ, ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ, ОСВІТИ Й КОМУНІКАЦІЇ

Забезпечення національної та міжнародної безпеки в умовах воєнного стану є одним із ключових викликів сучасної української державності, що зумовлює переосмислення традиційних підходів до правового регулювання оборони, захисту суверенітету та гарантування прав і свобод людини. Конституційно-правові засади національної безпеки та оборони України визначають фундаментальні механізми, за допомогою яких держава реагує на воєнні загрози, забезпечує стійкість інституцій і водночас зберігає пріоритет прав людини як найвищої соціальної цінності. У цьому контексті воєнний стан постає не лише як особливий правовий режим, а як комплексне правове явище, що потребує високого рівня правотворчої культури та належної юридичної техніки.

Конституція України, зокрема її статті 1, 3, 17 та 64, формує базову нормативну модель поєднання безпекових інтересів держави та захисту прав людини. Закон України «Про правовий режим воєнного стану», а також нормативні акти сектору безпеки і оборони деталізують механізми реалізації конституційних положень в умовах надзвичайних загроз. Водночас практика правозастосування засвідчує, що ефективність таких механізмів значною мірою залежить від якості правотворчої діяльності, чіткості законодавчих формулювань, узгодженості норм та дотримання принципів юридичної техніки [1,2].

У воєнний час особливої актуальності набуває проблема правової визначеності. Нечіткі або суперечливі норми, надмірна фрагментарність законодавства, часті зміни правового регулювання можуть створювати додаткові ризики для національної безпеки, підриваючи довіру до державних інституцій та ускладнюючи реалізацію прав громадян. Тому правотворчість у сфері безпеки та оборони має ґрунтуватися на принципах системності, пропорційності, стабільності та відповідності конституційним цінностям.

Сучасне розуміння національної безпеки виходить за межі суто військового або силового виміру. Воно охоплює соціальні, гуманітарні, інформаційні та культурні чинники, які безпосередньо впливають на стійкість суспільства. У цьому контексті особливе значення набувають освіта та комунікація як інструменти правового та безпекового впливу. Вислів «говорити – значить діяти» набуває правового змісту, адже публічний дискурс, доступ до достовірної інформації та розвиток культури діалогу є складовими інформаційної та